

زىردىكى ۈرتالىقتىڭ شېنجاڭ قىزىنى چۈشىنىدىكى اڭگىيە تىراجىلىسىنىڭ رۇخس ۈزۈلدىك، داڭلىقلاردىردىك جاڭا داۋىردىكى چىزىڭنىشا سوتسىيالىستىك شېنجاڭ قۇرۇغا قۇشمايلىق

”قران“ مەن قوداستىڭ چىكاياسى

— **كوپىشلىكتىڭ نازارىنداعى لاچىن بايەكە ③**

□ **انار بۇلت / شېنچياڭ گازەتىنىڭ ئىشلىشى لىۋ شياڭ**

تاجىك ۇلىننان شىققان شەكارا قورعاۋ- شى لاچىن بايەكە كوپ جىلدار بويى وتان- دى قورعاپ، شەكارانى كۇزەتتى، جەرگە- لىكتى ورىنداعى ادامدار ونى ”پامير قرانى“ دەپ اتايدى.

ارىنە، ۇستىرتتى تاۋلى وڭىردە قىس كۇندەرىندە قايلالقتاپ قار جاۋىپ، ايازدى بورانى سۇيەكتەن وتەدى، جاز كۇندەرىندە ۇنەمى ”بىر كۇندە ئورت ماۋسىم اۋد- سىپ“، جاڭبىر، قار، بۇرشاق كەزەك - كەزەك جاۋادى، مۇنداى ورتادا شەكارا كۇزەتقۇ قىزمەتىن ويداعىسداى ورىنداۋ ۇشۇن ”قىرنلىڭ“ ۇزى دە جاقسى كۈ- مەكشى قاجەت قىلار ەدى.

قوداس ”ۇستىرتنىڭ قايعى“ اتاند- مان، جەم - ۇشوپ تالعامايدى، كۇشى مەغم، تاۋغا شەغۇعا ەپتى، ۇستىرتنىڭ سۇيىعنا شىدامەدى كەلدەى.

”قوداس تۇعاننان باستاپ، ونى بىرتە - بىرتە باعپ - قاعىپ ۇسىرىپ، ونان شارلاۋ جۇرگىزۋگە شىققانغا دەيىن... قوداس ىمىز- دىڭ دوسىمىز، ونان دا ماڭغىردىسى، شەكارانى شارلاۋ جولىنداعى جاۋىڭىگەر سەرىڭمىز“ 3- ايدىڭ 16 - كۇنى لاچىن بايەكەنىڭ اكەسى، قارت شەكارا قورعاۋشى بايەكە كەلدىەك ۇز ۇيىنىڭ اۋلاسىندا تۇرعان ىبر قوداستىڭ باسنى سىياپ تۇرپ، اۋىر ويعا باتتى.

شەكارانى شارلاۋ جولىندا خاۋىپ - قاتەر كوپ، قوداستىڭ ۇجۇردىسى ەپتى بولعان كۇنىنىڭ وزىندە دە شىعمن بولۇ خاۋىپ - قاتەرى بار. ”نەشە ون جىل ئلگە- رى، مەن اكەمە ىلەسىپ، شەكارادا شارلاۋ جۇرگىزە باستاعان شامەيدا قوداس قۇزدان قۇلاپ ولگەن ەدى“. بايەكە كەلدىەك ”قوداس ىمىزدىڭ وتباسىمىزدىڭ نەگىزگى ەكونوميكالىق قاينارى، سول شاقتا مەن ونىڭ نە ۇشۇن بوستان - بوسقا ۇزىنىڭ قوداسىمەن شارلاۋ جۇرگىزەتتىنن تۇسنە الماۋشى دەم“ دەپ ەسكە لىپ.

اكەم ”ەگەردە ازاتتىق ارىميا جاۋىدە- گەرلەرى شەكارانى كۇزەتپەگەن بولسا، ىمىزدىڭ وتباسىمىز قايدان بولسنى، مال - جانىمىز قايدان بولسنى“ دەپ جاۋاپ بەرە- تىن. بۇل قاراپايمى دا كەسىمدى ىسوز وسى شاڭغىراقتاعىلاردىڭ ۇرپاقتار بويى باتىل سە-

نمىنە اينالىپ كەلگەن ەدى.

2004 - جىلى 8 - ايدا قوسىننان ەندى

عانا شەگىنگەن لاچىن بايەكە اكەسىنىڭ قو- لىنان قامشىسنى الادى، سونان باستاپ شەكا- را قورعاۋشى كوماندىر - جاۋىڭىگەرلەرمەن بىرگە قوداس ىمىنىپ قارلى تاۋ باسىپ، مۇزدى وزەن كەشىپ كەتە بارادى.

بىسرى جولى، شەكارا قورعاۋشى كوماندىر - جاۋىڭىگەرلەر شارلاۋغا ادەتتەگى كەزدەن ادەقلايدا كوپ قوداس قاجەت ەتەدى، لاچىن بايەكە دەرەۋ ەرى - ىسا- رى بولماستان نىزدەستىرە باستايدى. بىرگە شەكارا شارلاعان شەكارا كۇزەتتىشى شاكىر وسەنجان قوداستار تاۋ - تاسقا بىتتەراى جا- يىلىپ جۇرەدى، ال لاچىن بايەكە ۇز ۇيى- نىڭ قوداسنى تاۋىپ اۋمەن بىرگە، نىشندەگى ەڭ كۇشتى، شەكارا شارلاۋغا جارامدى بۇ- قالاردىن ەار جەردەن ۇستاپ جەتەكتەپ كەلگەننى كورىپ قاتتى تاڭ قالادى.

”بۇل مۇلدە ورىنداۋلى قىسنى مىندەت!“- كۇنى بۇگىنگە دەيىن شاكىر وسەنجان وسناۋ وتكەندى ويلاسا بولعا- نى وسى ىستى ەلى دە ”قىبالىنان وتكىزە المايدى“، 3 كۇنىنەن كەيىن لاچىن بايەكە 30 قوداستى ايداپ كەلىپ، شارلاۋ مىندەت- نىڭ ىساتتى جۇرگىزىلۇنە شىنايى كەپىلدىك ەتەدى.

كوپ جىل بويى مۇز قۇرسانىپ، قار كەشىپ، بىرگە كۇرەس جاسادى، قوداستار لاچىن بايەكە جانە شەكارا قورعاۋشى كوماندىر - جاۋىڭىگەرلەردىڭ ەڭ سەنىمدى جاۋىڭىگەر سەرىڭكە اينالدى. بىراق، تاۋ يىپىك، جول قىير بولغاندىقتان، سول جىل- دارداعى اما بۇنىداردىڭ باستان كەشكەنى سياقتى اياق استىنان تۇدلانن قوشناسۋلار- دىڭ الدىن اۋ قىين ەدى.

2014 - جىلى 9 - ايدا لاچىن بايەكە مەن شەكارا قورعاۋشى كوماندىر - جاۋىدە- گەرلەر ۇبۇلاڭ شاققالىنا بارىپ شارلاۋ جۇرگىزەدى. مۇز بولپ قاتىپ جاتقان وزەننەن وتە بەرگەندە لاچىن بايەكەگە 10 جىل سەرىك بولعان اق قوداس ايانىشتى ۇنەمەن وكىرىپ جىبەرىپ، قىرالانداپ بارپ وزەنگە جانا كەتەدى.

لاچىن بايەكە مۇزدى وزەن نىشندە- گى تاستار وتە تايىعاق بولغاندىقتان، اق قو- داستىڭ ابايسىزدا بەل ومىرتقاسىن ۇزىپ العانىن، ەندىكارى ورىننان تۇرا المايتىسنى بايقايدى. ايتسەدە مىندەت اتقارۋدى اڧ- ساتاۋعا كەلمەيدى، شارلاۋ اترەتى شاراسىز- دىقتان اق قوداستى وسى جەرگە تاستايدى ەرى بىرتالاي ۇشوپ جۇلىپ اكەلىپ

ونىڭ قاسنا قويدى، ”ويلاماعان ىس تۇلىپ، تەز ارادا ساۋمەۋىن“ ۇمەت ەتە- دى. بىراق، لاچىن بايەكە، وسى بىسرى كەتۋدىڭ ماڭگىلىك قوشتاسۋ ەكەنىن تۇيگەن ەدى. ول اق قوداستىڭ قالىڭ ەجۇننى سىياپ وتىرىپ، ۇنسىز جاسى تو- گەدى، جاۋىڭىگەرلەردە كوزدەرىنە جاسى الادى.

”جۇرەيىڭ، كىدىرمەي جۇرە بەرە- يىك“، - دەيدى لاچىن بايەكە كوزىنىڭ جاسىنى سۇرتە وتىرىپ باتىل سويلەپ.

لاچىن بايەكەنىڭ كوڭىلىندە شەكارا شارلاۋ، شەكارا كۇزەتۋ ماڭگى بىرىنىشى ورىندا ەدى. ”بىسرى قاشقار داشۇەسىندە ۇيرەنىپ جاتقان شاقتا، ول ۇيىندەگى قوداستاردىن ۇنەمى اينىپ وتىرۋشى ەدى. لاچىن بايەكەنىڭ قاشقار داشۇەسىندە ۇيرەنۋ كەينىزدەگى سايباقتاسى مۇساجان نۇردۇن: ”بىسرى جولى ۇيىندەگىلەر تەلە- فون بەرىپ بىسرى قوداستىڭ جوعالىپ كەت- كەننىن ايتقاندا، ول قاتتى الاڭداعان ەدى“ دەيدى.

”ونىڭ مۇنداى ابرىجىعاننى ەشقاشان كورمەگەن ەكەنمىن“. مۇساجان نۇردۇن لاچىن بايەكەنىڭ كوڭملى ورىننا تۇسكەنشە ونى جۇباتۋمەن بولادى. سوڭىرا لاچىن با- يەكە وزىنە - ۇزى ”ۇيمىدە تاغى دا 4 قو- داستىڭ تايىنىشاسى بار، ولار وسكەننەن كەيىن شارلاۋعا ىمىنىپ شەغۇعا جارىيدى“ دەپ كۇيىرلەيدى.

70 نەشە جىلدان بەرى، لاچىن بايەكە شاڭغىراعىنداى 3 ۇرپاقتىڭ ىزى پامير ۇس- تىرتىندەگى شەكارا كۇزەتۋ جەلىسىندە قالىپ، جىىنى 700 رەتتىن استام رەت شارلاۋ جۇرگىزىپ، 30 مىڭ كىلومەتىردەن استام جول باسادى. وسى بارىستا، لىگەرندە- دى - كەيىندەى 10ننان استام قوداس شارلاۋ جولىندا زورىعپ ولەدى، 9 قوداس اۋىر جارانادى، ولاردىڭ وتباسى قوسىندە نىڭ تولەمىنەن كوپ رەت باس تاراتادى.

”قوداس مەنىڭ قاسىمداى باۋىرىم،

قارھارمانىم، ولار شەكارانى شارلاۋ كەزىندە جارالانسا، قۇزدان قۇلاپ ولسە جۇرەڭم قاتتى اۋىرادى“. لاچىن بايەكە ىتىرى كە- زىندە بەرگەن سۇخباتىندا: ”دەسەدە جا- ۋىڭىگەرلەردىڭ خاۋىپسىزدىگى ەڭ ماڭغىز- دى، ولار وتانىڭ شەكاراسىن كۇزەتەدى، بىمىزدىڭ مەكەنىمىزدى قورعايدى، ولارعا دىقتان اق قوداستى وسى جەرگە تاستايدى ەرى بىرتالاي ۇشوپ جۇلىپ اكەلىپ

استام ىتۇپ اعاشتى مىندەتتى ەكتى. سوڭعى جىلدارى شېنچياڭ ”سۇ ارقىلى جاسىلداندىرۋدى بەلگىلەۋ“ پرىنسىپىنە ساي، ورمان ۇسىرىپ جاسىلداندىرۋ ىتۇيىنىن قورعانسى ورماننىڭ ساپاسىن جوعارىلاتۋدى جانە ەكولوگىيانى قورعاۋ- دى، قالپىنا كەلتىرۋدى كۇشەيتۋ جاعىنا ويىستىرىپ، ەگىنجاي قورعانسى ورمانى مەن اۋىل - قىستاقتى جاسىلداندىرۋدى، كورىكتەندىرۋدى نەگىز ەتكەن مەملە- كەت جەرىن جاسىلداندىرۋدى بەلسەنە لىگەرلەتەپ، اسپانى اناعۇرلىم اشىق، تاۋى اناعۇرلىم جاسىل، سۋى اناعۇرلىم تۇنىق كوركەم شېنچياڭ قۇرۇعا پارمەندە- دى تىرەك ازىرلەدى.

يىپىل رايونىمىز تابيعي ورمانداردى قورعاۋ، قالپىنا كەلتىرۋ ىتۇزىمىن اتقارۋ جوباسىن شىعارىپ، قاتالڭ، علمي قورعاۋ شارالارىن قولدانىپ، تابيعي ورمانداردى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن اقاۋسىز، ورنىقتى ورمان ەكولوگىيالىق جۇيەسىن ورناتۋدى جەدەلدەتتى. قۇمايتتائۇدان ساقتانۋدى قاماتماسىزدىعىن ازىرلەدى.

(باسى 1 - بەتتە)

”جۇقىق جىلداردان بەرى، بىمىز كورنەكتى ەكولوگىيالىق ورتا ماسەلەسىن كۇش سالا شەشىپ، خالىق بۇقاراسىنانا- عۇرلىم كوپ ساپالى ەكولوگىيالىق ونىمە- دەرەمەن قامداپ، خالىق بۇقاراسىنىڭ ەكولوگىيالىق ورتا نايىسى سەزىمىن، باقت سەزىمىن جانە خاۋىپسىزدىك سەزدە- مىن ۇزدىكىسىز ارتتىرۋعا قۇلىشىندىق“، - دەدى اۋتونوميالى رايوندىق ەكولوگيا- لىق ورتا مەڭگەرەمەسى پارتيا باسشىلىق گروۇپپاسىنىڭ شۇجىي، ورنىباسار مەڭگەر- مە باستىعى داي ۇجۇن.

2020 - جىلى رايونىمىز كوك اسپاندە- دى، تۇنىق سۋدى، تازا توپىراقتى قورعاۋ شىايقاسىنىڭ كەزەڭدىك نىساناسىن ورنىداپ، ەكولوگىيالىق ورتا ۇزدىكىسىز جاقساردى. 2020 - جىلدىڭ سوغىنا دەيىن، تۇتاس رايونىمىزدا 5.2PM2 تىڭ قويۇلغى 2015 - جىلپەن سالىستىرعاندا %17.6 تومەندەپ، ساپالى كۇن سانى 2015 - جىلپەن سالىستىرعاندا 2.7 پايىز ارتتى، تۇتاس رايونىمىزدا باقىلاپ - ول- شەنگەن قالا - قالاشىقتارداعى شوغىرلى اۋىز سۇ قاينارى وڭىرلەرىندەگى ساپالى سۇدىڭ سالىستىرماسى %92.4كە جەتىپ، رايوندارى بار ايماق دارەجەلى قالالاردا ارام، ساسىق سۇ اۋماعىن جىوۋى سالىستىرماسى %100كە جەتتى.

2000 - جىلدان باستاپ شېنچياڭ تارىم وزەنىنىڭ تومەنگى اغارىنا لىگەرىندە- دى - كەيىندى 21 رەت ەكولوگىيالىق سۇ قويا بەردى. بۇل كۇندەرى قسى ماۋسىمە- مىندا دا تارىم وزەنىنىڭ قۇيار جەرىندە- گى ىتاتما كولىندە تىرشلىك تىنسى جا- لىنداغان كورىنىسى قالىپتاسىپ، جابايى ۇيرەك، اق قوتان سياقتى سۇ قۇستارى توپ - توپ بولپ كول بەتىندە اسىر سالىپ ويىنايدى، توڭىرەگىندەگى سازدى جەرلەردە توراعىي، قامسى جانە جىڭغىل جايقالا ۇوستى.

جۇقىق جىلداردان بەرى رايونىمىز ەكولوگىيانى قورعاۋ جانە قالپىنا كەلتىرۋ نەبىنىن ۇزدىكىسىز كۇشەيتىپ، مەملەكەتدە- نىك باقشانى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن جارا- تىلىستىق قوروق جۇيەسىن قۇرۋدى تەز- دەتەپ، مەملەكەت جەرى الاجىن جاسىلدە- داندىرۋ ارەكتەن بەلسەندە لىگەرلەنەپ، تارىم وزەنى الابىنداى توراعىي ورمانىن قۇقتارۋ قىيمىلىن اتقاردى. تاۋ، سۇ، ورمان، اتمىز، كول، جايلىم، قۇم ەكولوگە- ياسىن قورعاۋ، قالپىنا كەلتىرۋ سىناق ىتۇ- يىنى يىنجەنەرياسى قۇرىلىسىن ورنىقتى لىگەرلەتتى. ۇش تەرەستىك نقتاسىن ورمانى، ەگىستىكتەن ورماندى قالپىنا كەلتىرۋ، قۇمايتتائۇدىڭ الدىن اۋ، قۇمدى تىزگىندەۋ سياقتى ىتۇيىندى يىنجەنەريالاعا سۇيەنىپ، 5 جىلدا جىيىنى 28 مىللىيون 375 مىڭ 600 مۇ جەردىڭ قۇمايتتائۇنىڭ الدىن لىپ، قۇمدى تىزگىندەپ، 4 مىللىيون 922 مىڭ مۇ ەگىستىكتەن ورماندى قالپىنا كەلتەدە- دى. 2015 - جىلىداى %4.7تىن قازىردىگى %5.02كە جوعارىلادى، جايلىم جامىلىسى كورنەكتى قالپىنا كەلىپ، شەگىنۋ بەناللدە- سى تەجەلدى.

ەكولوگىيانى قالپىنا كەلتىرۋ ارقىلى قۇرعاپ قالغان وزەندەر قايتا تىرشلىك تىنسىن تاپتى، بايىرىى توراعىي ورمانى قايتا كوكتەپ جاسىلداندى... بارلىق ەكولوگىيالىق قالىقتىسنى ورناتتى. قوروق قۇرىلىسىن، سازدىقتى قورعاۋدى جانە قالپىنا كەلتىرۋدى ىتۇيىن ەتەپ، تۇيىندەردە ورنالاسقان جاراتىلىستىق قورىقتار، قۇمايتتانعان جەرلەردەگى تىيىم سالىنعان قورىقتار، سازدىق باقشاسى، ورمان باقە- شاسى، ۇشول باقشاسى، ماڭغىزدى سۇ قاينارى ۇوڭىرى، سونداى - اق ماڭغىزدى سازدىق قۇرىلىسىن كۇشەيتتى. ەكولوگيا- لىق نەگىزدى ورنىقتى بەكەمدەپ، ەكو- لوگىيالىق مازۇمنىن بايىتىپ، ەكولوگىيالىق كەڭىستىگىن كەڭەيتىپ، جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايونى قۇرىلىسىنا ەكولوگىيالىق خاۋىپسىزدىك قاماتماسىزدىغىن ازىرلەدى.

جاسىل دامۇ ۇزدىكىسىز تەزەدەى

قازىر باۋكاڭ توبى شېنچياڭ 1 - نامىز بولات - نەمىر شەكتى سەرىكتەستە- گىنىڭ زاۋود اۋماعى ”لاس گازدى ەرەكە- شە تومەن نەسىتىرىپ شىعارۋدى، لاس سۋدى نەسىتىرىپ شىعارماۋدى، قاتتى لاس زاتتاردى زاۋودتان شىعارماۋدى“ نەگىزىنەن جۇزەگە اسردى. سەرىكتەسە-

تىكتىڭ ەنەركيا، قورشاعان ورتانىى قورعاۋ بولمىنىڭ باستىعى جاۋ يۇڭلى بىلاى دەپ تانىستىردى: 1 - نامىز بولات - تەمىر شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ زاۋود اۋ- ماعىنداى بارلىق ونەركاسپىتىك جاراقسىز سۇ جانە تۇرمىستىق لاس سۇ تەرەڭدەي بىسرى جاقتى ەتىلگەننەن كەيىن، ونەركا- سىپ ۇندىرىسنىنىڭ بارىسىنا قايتالاي پايداالانلادى.

3 - رەكتىى ورتالىقتىڭ شېنچىياڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ماجىلىسىنەن بەرى رايونىمىز ەكولوگىيالىق ورتانىى قورعاۋدى ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۇدىڭ تۇتاس بارىسىنا نومىسىتىرۋعا تا- باندى بولپ، ەڭ قاتالڭ ەكولوگىيانى قورعاۋ ىتۇزىمىن جانە كەڭىستىكتى پايدا- لانۋدى باسقارۋ ىتۇزىمىن، ەڭ قاتالڭ سۇ بايلىق قاينارىن باسقارۋ ىتۇزىمىن اتقا- رىپ، ورتانىىڭ لاستانۋىن تۇ باستان الدىن لىپ، جاسىل، تومەن كومىرەكتى دامۇدى لىگەرلەتۋدى تەزەدەتتى.

كوك اسپاندى قورعاۋ شىاقاسى با- رىسىندا، رايونىمىز اتوموسفەرانىڭ لاستادە- ۇنان ساقتانۋ جانە ونى جونگە سالۋدان قامال اۋدى جوعارى ورەدە جۇرگىزىپ، ونەركاسىپ، وتىندىق كومىر، موتورلى كوللىك سىندى ”ۇش ۇلكەن لاستاۋ قاى- كۇشەيتىپ، كاسىپ سالاىسى قۇرىلمىەن، ەنەركيا قاينارى قۇرىلمىەن ۇزدىكىسىز رەتتەپ، ساپاللاندىرىپ، تۇتاس رايوندە- دى 1، - 2، - 3 - كاسىپ سالاىسى قۇردە- لىمى ۇزدىكىسىز جاقسارىپ، جەل ەلەكتىر، فوتو ەلەكتىر سياقتى تازا ەنەركيا قايناردە- نسان پايداالانۋ مولشەرى ۇزدىكىسىز جوعارىلادى.

رايونىمىز تاغى جاسىل باقشا اۋماعى قۇرىلىسىن زور كۇشپەن لىگەرلەنەپ، كاسپيورنىداردىڭ جاسىل زاۋود، جاسىل قامداۋ تىزبەگىن قۇرۇىن جانە جاسىل ونىمە- دەر اشۇىن قولداپ، 4 توپتا اۋتونوميالى را- يوندىق جاسىل جاساۋدان ۇلگى كورسەتۋ ورنىدارىن جەتلىدىردى. سونىمەن بىرگە، ەداستۇرلى جاساۋ كاسپىس جاسىل جاساۋعا وزگەرتۋگە كۇش سالىپ، ونەركاسپتە ەنەركيا ۇنەمدەۋ، سۇ ۇنەمدەۋ، بايلىق قاينارىن جان - جاقتى پايداالانۋ سالاىسى سياقتى 8 جاقتاغى ەداستۇرلى كاسىپ سالاىسى تەخنىكاسىن وزگەرتۋ نىسانىن ىتۇيىندى تۇردە قولدادى.

نانفىڭ رىخۋا شەكتى جاۋاپكەرشلىك سەرىكتەستىگى شېنچياڭداى جاسىل وز- گەرتۋدى قولداغان كاسپيورنىداردىڭ بىسرى. جاسىل تەخنىكالىق جاتاللاۋ جانە قورشاعان ورتانىى قورعاۋ قۇرىلمىلارىن جاتاللاۋ قۇرىلىسى ارقىلى ”ۇش ىتۇرلى لاس زاتتى“ نەسىتىرىپ شىعارماۋدى جۇ- زەگە اسىرۋمەن بىرگە، ەار جىلى تاغى كاسپيورنىغا 4 مىللىيون يۋاننان استام كىردىس كىرگىزدى.

ەكولوگىيالىق قۇرىلىس تەبىئىى بۇرىن بولمامان دارەجەدە لىگەرلەلەدى

”كەزەكتەگى جانە مۇنان كەيىنگى بىسرى مەزگىلدە، بىمىز ەكولوگىيالىق وركەندە- يەت قۇرىلىسىنىڭ ساياسىي جاۋاپكەرشلىدە- گىن باتىل ارقالاپ، 3 - رەتكى ورتالىق. نىڭ شېنچياڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگە- مە ىماجىلىسىنىڭ ەكولوگىيالىق ورتانىى قورعاۋ جونىندەگى شەشىمدەرىن، ورنانا- لاستىرۋلارىن ناقتى تىناناقتاندىرىپ، بايتاق كورىكتى شېنچياڭنىڭ اسپانىنىڭ اناعۇرلىم اشىق، تاۋنىنىڭ اناعۇرلىم جاسىل، سۇنىنىڭ اناعۇرلىم تۇنىق بولۇننا مۇمكىندىك جاساۋىمىز كەرەك“، - دەدى داي ۇجۇن.

”14 - بەسىجىلدىقتا“ جاقسى باستامما اشۇعا، جاقسى قادام تاستاۋعا شىنايى كە- پلىدىك ەتۇ ۇشۇن، 2021 - جىلى رايونىمە- مىزدىڭ ەكولوگىيالىق ورتانىى قورعاۋ قىز- مەتى ”اۋا ساپاسىن جوعارىلاتىپ، كومىر قىشقىل گازىن شىعارۋدى ازايىتىپ، ەكو- لوگىيالىق ورتانىى قورعاۋدى باقىلاپ - باسقارۋدى كۇشەيتۋ، سۇ قاينارىن بىسرى تۇتاس جوسپارلاۋدى كۇشەيتىپ، توپىدە-

راقتىڭ لاستانۋىن قاتالڭ مەڭگەرۋدى بە- كەمدەپ، خاۋىپ - قاتەردىڭ الدىن اۋ” سياقتى ىتۇيىندى قىزمەتتەردى توڭىرەكە- تىيە وتىرىپ، لاستانۋدى دالىە - ەال جونگە سالۋدى، لاستانۋدى علمي جونگە سالۋدى، لاستانۋدى زاڭ بوينىشا جونگە سالۋدى اناعۇرلىم كورنەكتىلەندىردى. يىپىل جىل باسىندا اشىلعان اۋتونوميالى رايونىنىڭ ەكولوگىيالىق ورتانىى قورعاۋ قىزمەتى ىماجىلىسى مىنلاردى ورتىماعا قويدى: ەكولوگىيالىق ورتانىى قورعاۋعا جەتەكشىلىك ەتۇ، جاقسارتۋ جانە باسىم ىتۇسىرۋ رولىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، رايونىمىزدىڭ ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋنىنىڭ جاپپاي جاسىل تۇسكە بۇرىلىسى جاساۋىن جەبەۋ كەرەك.

لاستانۋدان ساقتانۋدان جانە ونى جونگە سالۋدان قامال اۋ شىاقاسى ۇز- دىكىسىز تەرەڭدەي لىگەرلەيدى. اۋتو- نوميالى رايوندىق ەكولوگىيالىق ورتانا مەڭگەرەمەسى كلىمات وزگەرىسىنە توتەپ بەرۋ باسقارماسىنىڭ قىزمەتكەرى مىنلار- دى بىلىدىردى: ”جۇنىقتا بىمىز مەملەكەت شىعارغان كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعنا- رىلۇىن ەڭ جوعارى مانەنن اسىرماۋعا قادەتسىتى جۇجاتتارعا ساي، رايونىمىزدىڭ كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۇىن ەڭ جوعارى مانەنن اسىرماۋ ارەكەت جوبا- سىن ەگجەيە - تەگجەيلى تىناناقتاندىرىق، پرىنسىپتىك جاتقان شىعارىلۇ كەڭىستىگى بولمامان جەرلەردە ەڭ جوعارى مانەنن اسىرماۋعا ەڭ الدىمەن جەتۋ كەرەك“.

كەزەكتە رايونىمىز بۇرىشىن اۋدا- نى، قايا اۋدانى سياقتى مەملەكەت بوپىندە شا ەكولوگىيالىق وركەنپەت قۇرىلىسىنان ۇلگىسى كورىسەتەنن 5 اۋداندى جانە قورعاس اۋدانى ”تۇنىق سۇ، جاسىل تاۋ — باعالى بايلىق“ امالياىتتىق جاتخالق اشۇ بازاسىن ىساتتى قۇردى. ”يىپىل رايونىمىز 5 - توپتا مەملەكەت بوينىشا ەكولوگىيالىق وركەنپەت قۇرىلىسىنان ۇلگى كورسەتە- تىن اۋداندى جانە‘ تۇنىق سۇ، جاسىل تاۋ — باعالى بايلىق‘ امالياىتتىق جاتخالق اشۇ بازاسىن قۇرۋدى ۇزدىكىسىز بەلسەنە ۇوتىنىش ەتەپ، وڭتۇستىك شېنچياڭ وڭدە- رىندە ىمولدى جارۇعا كۇش سالدى“، - دەدى اۋتونوميالى رايوندىق ەكولوگيا- لىق ورتانا جاراتىلىستىق ەكولوگىيانى قورعاۋ باسقارماسىنىڭ جاۋاپتىسى.

شېنچىياڭدا مەملەكەت بوپىنىشا تۇڭغىش توپتا مەملەكەت دارەجەلى 203 جاسىل زاۋودقا كىرگەن بىردەن - بىسرى كەن كاسپيورنى — پەيزاۋات اۋدانىنىڭ تۇڭخۇي كەن شارۋاشلىعى بۇكىل شېنچياڭ بوينىشا ”پاراشوك زاتتارىن ۇيدە- تىپ تولتىرۋ“ تەخنىكاسىن تۇڭغىش ىتۇسە- تى مەتال كەنىنە پايداالانعان كاسپيورنى بولپ، كەنىنىڭ قوقىر - قوقسىق ماسەلە- سىن ۇنىمەدى شەشتى. تۇڭخۇي كەن شار- ۋاشلىغىنىڭ باس دىرەكتورى ۋاڭ جىنيو: الداعى 5 جىلدا سەرىكتەستىگىمىز بىسرىسە- پىرا ەنەركيا ۇنەمدەۋ يىنجەنەرياسىن اتقا- رىپ، شېنچياڭ بوينىشا تۇڭغىش ەنەركيا باسقارۋ - مەڭگەرۋ ورتالىغىن قۇرۇعا قۇلىشاندى، - دەدى.

اۋتونوميالى رايوندىق ونەركاسپ جانە نىفىروماتسىيالاندىرۋ مەڭگەرەمەسىنىڭ باستىعى نىجات سىمايىل بىلاى دەدى: ”بىمىز علم - تەخنىكا قامىتىى جوعارى، بايلىق جۇمىسالىمى تومەن، قورشاعان ورنانا تانى لاستاۋ از جاسىل جاساۋ جۇيەسىن جەدەل ورناتامىز. رايونىمىز ەنەركيا ۇنەمدەيتىن، جۇمىسالىمى تومەن، سۇ ۇنەمدەيتىن جاتتەخنىكانى، جاتتاجا- دىقتى جالىپلاستىرۋدى، قولدانۋدى بار كۇشپەن لىگەرلەتەپ، ونەركاسپتىڭ جا- سلعا قاراي بۇرىلىس جاساۋىن، دارەجە- سىن جوعارىلاتۋىن بەلسەنە جەبەپ، اينال- مالى ەكونوميكا سىناق ىتۇيىنىن جانە ونەركاسپ، كاسپيورنى ەكولوگىيالىق جوباسىن قۇرۋدى لىگەرلەتەپ، جاسىل، ەنەركيا ۇنەمدەيتىن، قورشاعان ورتانىى قورعايتىن، تەخنىكىالار مەن جابىدقە- تاردى دامىتۋدى جەبەيدى“.